

ÖNMAGÁT ERŐSÍTŐ KÖZÖSSÉG

■ Miért is jöttünk mi itt össze Székelyszentistvánon 2019. augusztus 10-én? Szent István királyunk előtt tesszük tiszteletünket, mint minden évben ilyenkor. Összeseregletünk most arra is alkalom, hogy egy jeles kortársunk előtt is fejet hajtsunk. Hiszen díszpolgári cím adományozására kerül sor ez alkalommal.

Megismétlem a kérdést tehát: kiért és miért jöttünk mi itt össze?

Somai Józsefért – aki a megtisztelő cím várományosa?

Vajon a faluért, Székelyszentistvánért, Hármásfaluért, Makfalva községért, amelyek előljárói a díjat adományozzák?

Netán önmagunkért, mert mindig jó, ha lehet és van miért ünnepelni?...

Kérdem: miért és kiért választották 1894-ben Kézdivásárhely díszpolgárának az akkor utólagosan beteg Kossuth Lajost? Kossuth rég maga mögött tudja a dicsőséges amerikai utat, megtörtént a kiegyezés. Kossuth általános tiszteletnek örvend. Marosvásárhely törvényhatósági közgyűlése születésének 80. évfordulóján, 1883-ban írásban üdvözlöi a „legnagyobb hazánkiát” „az önfeláldozó független hazafiség, rendíthetetlen tiszta jellemzilárdság és lankadatlan buzgalmú letterő hálás és méltó elismeréséül”. Ilyen üdvözlöt sok helyről érkezik. A mindenhonnan jött levelekre Kossuth 1884 májusában hálanyilatkozáttal válaszol. Ennek eredetijét a vásárhelyi előljáróság beszerezte, és máig nagy becsben őrzik. Már 1894-ben felállítják Balatonszabadiban az első Kossuth-szobrot, ezt továbbiak követik.

Kérdem tehát, kiért és miért kapott Kossuth Lajos kézvásárhelyi díszpolgárságot?

Lépjünk közelebb az időben.

2013-ban Temesvár városvezetése díszpolgári címet adományoz Francesco Illynek (így a hivatalos névváltozat), vagyis Illy Ferencnek. Ki „fedezte fel” több mint fél évszázaddal a halála után a Temesvár-Józsefvárosban 1892-ben magyar apától és német anyától született Illy Ferencet, aki temesvári magyar érettségi után a Monarchia katonájaként elkerül Triesztbe, ahol találkozik a kávéval. Forradalmasítja a kávéfőzést (presszó – az olasz presszó tehát magyar), felfedezi a pörkölt kávé tartósításának a titkát. 1933-ban hozza létre világhírű, ma is virágzó, családi tulajdonban lévő cégét, az Illycafé-t. Sok erdélyi és magyarországi városban látható kávézóhelyeken az Illy reklám. Tanuljuk meg, a miénk (is)...

Kérdem tehát: a post mortem cím odaítélése kinek a számára volt igen fontos? Az Illy családnak aligha, Temesvárnak annál inkább. És hasonló a helyzet Kossuth kézvásárhelyi díszpolgárságát illetően is.

A díszpolgári cím odaítélésével egy helyi közösség kívánja önmagát erősíteni, igazolni ország-világ előtt, hogy vannak nagyságai, illetve a közösség vezetői képesek a helyi érdekek és értékrend megjelenítésére és képviselésére.

A díszpolgári cím tehát a közösség számára elsőrendű – a mostani esetben is.

Kérdés viszont, hogy Somai József képvisel-e olyan értékeket, amelyekkel ez a helyi közösség, tágabban a Küküllő mente büszkélkedhet, képviselheti-e az ittenieket magyarságban, értékben, teljesítményben.

Somai József életútjáról keveset beszélnek. Szentistvánon ismerik, tudják, honnan és hogyan indult el az alig 14 éves Józsi, és hova ért el Somai József, aki úgy lett az MTA Köztestületének tagja, hogy életének hullámverése nem tette lehetővé a doktori cím megszerzését. Az Akadémia tehát a teljesítményt vette alapul és nem a tudományos cím meglétét.

1952-t mutat a naptár, amikor behívják a kolozsvári egyetem párttitkári (de lehet, más főnök) irodájába, a bátyjával együtt, és közlik velük a szentenciát: menjenek haza, és győzzék meg makacs apjukat, álljon már be abba a kollektívbe, mert kívülállása, sikeres gazdaként, nagyon negatív. Ha nem áll be, nincs egyetem. A két fiú az őszi hidegben Kolozsvárról hazagyalogol százmegannyi kilométert, és elmesélik otthon, hogy

vége, a faluban maradnak. Nem kérnek semmit, nem is kérdeznek – csak közlik a tényt. Mert azt nem kérhették, hogy apjuk saját elvei ellen döntsön. És az apa beáll a kollektívbe, mert azt vallja, a két fiú nem bűnhődhet olyasmíért, amiről nem tehetnek. Tetszenek érteni? Tekintsünk túl a politikán, figyeljük az értékek csillanásait, a fiúk is, az apa is a legnemesebb értékek mentén döntöttek egy mindenféle ocsmányságra képes korban.

Az élet megsuhintotta még párszor. 1955-ben tanársegédi állást kellett volna kapnia a Bolyai Egyetemen, de jött a nagy leépítés. 1958-ban visszahívják a tanszékre, csakhogy következett az, ami hosszabb távon a magyar egyetem bedarálását jelentette a román egyetembe. Megnyeri 1968-ban a Babeş–Bolyai Egyetemen a főtitkári versenyvizsgát, az akkori rektor, valami Ştefan Pascu – ha valaki emlékezni kíván rá, nézzen utána, számomra csak sovinizta – eltéti a vasszekrénybe a nyertes vizsgapapírjait, és más lesz a főtitkár. 1979-ben, amikor ismételtlen versenyvizsgára jelentkezik, ugyancsak az egyetem főtitkári tisztségére, a – most már más nevű, de hasonló szellemiségű – rektor kimondja, amit különben Somai József is tudott: „Somainak egy nagy hibája van, hogy nem Somaiescu.”

Természetesen esetében ilyen értékrendbeli megbicsaklás elképzelhetetlen volt, és az ma is.

Az ő igazi ideje 1990-ben jött el. Szolgált magyar közösséget Kolozs megyei alpolgármesterként (így hívták a hivatalt), éveken át az RMDSZ adminisztrációjának vezetőjeként, kb. fél tucat civil szervezet alapítójaként és vezetőjeként, közben mindvégig gazdaságtörténész is volt. Szolgált szülőfaluját azzal, hogy elindította és társaival együtt egy évtizeden át szervezte a Szentistváni Napokat. Felsorolhatnám tételeken is legfontosabb eredményeit és munkáit – de nem teszem.

Inkább legújabb, az idén márciusban *A rendszerváltás reményei és anakronizmusai* címmel megjelent könyvből vett idézettel folytatom: „1989 adventjén, mint mindig, várakoztunk valami jobbra. Nagyon régtől csontvelőig hatolóan szükségünk volt a megrendítő megváltásra. S decemberben tényleg jött Temesvárról a megváltás félelmet is hordozó ígéretes szellője. Előtte olyan világban éltünk, hogy még reménykedni is féltünk, hogy halvány vágvaink beteljesülhetnek. Mennyire fér össze a megváltás és szabadság? Hogyan találhatjuk meg a megváltást és a szabadságot? A pusmogásból ítélve, a hírfoszlányok alapján reménykedtünk, hogy a krisztusi megváltáshoz rendszerváltás is társulhatna.”

Ebben a könyvben Somai József azt is jelzi: sok még a dolgunk a rendszerváltoztatás útján. Aki ezen az úton az általa képviselt értékeket hívja segítségül – jól teszi.

Isten éltesen Somai József!

Isten éltesse a szentistvániakat, az egész helyi közösséget.

Folytassák, amit folytatni kell.

És kezdjék újra, amit újra kell kezdeni.

Minden úgy legyen, Uram, amint várod.

Bodó Barna